

מלחמת ירח-האיתנים

א. במדת הרחמים

מדת הרחמים עלינו התגלגלי,
— — — ובעד עמך רחמים שאלו

(סליחות י"ג מידות)

"בעשור לחודש השביעי", ביום הכיפורים, ביום בו עומד "עם-אלקי-אברהם" בצום ובתפלה לפני קונו, הרב פתחו מדינות-ערב, בסיועם המלא של רשעי-עולם — מדינת-הכפירה הסובייטית — על עם-ד' בארצו. מגמתה של הרב-המלחמה היתה, לא רק החזרת שטחים (שבהיותם ברשות הערבים לא פיתחו אותם ולא יישבו אותם), אלא גם ובעיקר השמדת עם-ישראל אשר שב לארץ מולדתו, לארץ-הבחירה אשר נשבע ד' לאבותיו. התוקפים ביום קדוש זה תכננו לא רק מלחמת-חיילים, אלא גם רצח-המונים.

הטיל ההרסני-הקטלני, ה"קלט" הקוטל, אשר נשלח ממצרים ללבה של תל-אביב רבתי ומטר טילי-"פרוג" אשר נשלחו מסוריא לעמק-יזרעאל — להרוג ולאבד נשלחו, מטרתם היתה להשמיד ולכלות מנער ועד זקן, טף ונשים, ברגע אחד. אילו הגיעו הטילים למטרתם, היו לנו חס-ושלום רבבות חללים במלחמה הזאת, רבבות חללים מן האוכלוסיא האזרחית. שואת-השמדה עמדה לרדת כחתף על עם שוקט ובוטח.

אכן, המגמה השטנית של רשעי-עולם, לפגוע פגיעה זדונית גם בקדושת יום-הכיפורים, המגמה לחלל גם את היום הקדוש, יום יחודו ואחדותו של עם ישראל, התנקמה בהם וסיכלה את מזימת-הרצח ההמוני שלהם.

מידת הרחמים הגוברת בו-ביום — "כנשר יעיר קינו על גוזליו ירחף" (דברים ל"ב, יא) — נתגלתה באופן מופלא, ומגן-הישע — "ד' אורי — בראש השנה, וישעי — ביום הכיפורים" (ויקרא-רבה פ' כ"א, א) — הגן על ערי ארץ ישראל וכפריה, מכל הפגיעות הישירות האלה. הטילים הקטלניים מסוריא לא הגיעו למטרתם, רובם ככולם פגעו בעצים ואבנים, והטיל שהועף ממצרים לת"א נתגלה באמצע דרכו והושמד תוך כדי מעופו, הושמד ברגע שלפני האחרון. *

* צמרמורת עוברת למקרא התיאור השלו=הרגוע של הטייס, שהזעק לטיפול בגוף הנע=הטס לעבר תל-אביב רבתי, רעד עובר בעצמות למקרא תזוזותיו-הטוטיו של הטייס והצורה

גם ההפתעה של פתיחת מלחמה בעצם היום הקדוש השיגה מטרה הפוכה: — לא רק שריכוז העם בבתי-הכנסת, איפשר גיוס מהיר יותר של חיל-המילואים, והכבישים הפנויים איפשרו להביאם הרבה יותר מוקדם למחוז-הפצם, אלא שחויית תוקף-קדושת-היום העניקה רוממות נפש למתגייסים, ומלחמת-המצוה שנכפתה עליהם בעיצומו-של-יום, בעיצומו של צום, תרמה רבות לנכונות הנפשית להלחם בעוז ובגבורה, בדבקות ובמסירות, באמונה ובבטחון. **

כאיצטגניני פרעה בשעתם, ראו אויבינו ולא ידעו מה ראו, עינם הרעה ראתה עם-בוטח מנותק מעולם ומלואו, מרוכז בבתי-כנסת, עטוף בטליתו ובצומו ושקוע בתפלתו, ומזימתם הרעה היתה הנה שעת-הכושר "להונם ולאבדם". אולם העין הרעה הזאת, הכופרת, המשתחצת, והמתחצפת כלפי-שמיא, לא ראתה את העין-של-מעלה — "עין ד' אל יראיו, למיחלים לחסדו" — העין הפקוחה, הצופה ומשגיחה על גוי ואדם, על כל יושבי-תבל ושוכני-ארץ.

בעלי מזימת-הרצח לא ידעו ולא הבינו (רחוקים מאד מלדעת ומלהבין), כי "ימים יוצרו, ולו אחד בהם" (תהלים קל"ט, טז), כי יום-הכיפורים הוא יומו המיוחד של בורא-עולם-ואדם, בו העמיד את אבינו הראשון במבחן-העקידה של בנו-יחידו***, בו נתגלו שלש-עשרה-מדות-הרחמים לרעית-מהימנא, בו ניתנו לישראל הלוחות האחרונות, ובו נאמר למשה רבינו: "הנה אנכי כורת ברית, נגד כל עמך אעשה נפלאות, אשר לא נבראו בכל הארץ ובכל הגוים" (שמות ל"ד, י), והברית הכרותה לעם הזה היא המבטיחה שלא יכלה ולא יושמד — "כל כלי יוצר עליך לא יצלח" (ישעיהו נ"ד, יז).

הקלילה שבה הוא עוקב אחרי הגוף הזה מבלי לעמוד על טיבו, מבלי לחוש מה איומה הסכנה שגוף זה נושא בחובו, עד שממש ברגעים האחרונים הוא תופס שלפניו פצצה מעופפת בעלת כח-הרס עצום, וכשהיא כבר מתחילה לנחות על המטרה שלה, על תל-אביב רק אז הוא מצליח לפגוע בה — מבלי להפגע — והיא נופלת הימה, ומתפוצצת בתוך המים, מרתיחה מצולות, מבלי לגרום נזק כלשהו.

** "סבר האויב להפתיע את בני-ישראל, בעיצומה של תפלה מתוך תענית, ובכך להקשות עליהם את המעבר הקוטבי כביכול מתפלה למלחמה. אך כאן טמונה טעותו. אצל עמנו לא היה זה מעבר חד כלל וכלל. אותם יהודים אשר נותקו מסידורי תפלתם בשעה שעמדו בתפלה ובקשה: "ובכן יתקדש שמך ד' אלקינו על ישראל עמך, ועל ירושלים עירך, ועל ציון משכן כבודך, ועל מלכות בית דוד משיחך", לא פסקו מתפלה זו גם כאשר יצאו עם טליתותיהם לחינוכי-הטנקים. באותה קדושה, באותה טהרה, ומתוך אותה מגמה קדושה תפילתם, תפלה שבקשוה רגע לפני צו-הקריאה, "וכל הרשעה כולה כעשן תכלה, כי תעביר וטהורה נטלו את כלי מלחמתם בידם. — — — טהורים היו חיילים אלה בעת מלחמתם כבעת ממשלת זרון מן הארץ" — תפלה קדושה זו ליוותה אותם בדרךם למערכות המלחמה, ומתוך אותה מגמה קדושה נלחמו" (י. ב. "מוריה" חשון תשל"ד).

*** "מאז [עקידת יצחק] והלאה, הוקבע לטבע קיים באומה הישראלית, להימשך אחרי רצון ההשגחה [העליונה] מעומק הלב, ולמסור נפשם ורוחם על קידוש שמו יתברך" (משך חכמה פ' וירא, עה"פ ויקרא אברהם שם המקום ההוא ד' יראה).

ביום קדוש זה מתעלה עם-ד'. ישראל-עם -קרוב, וזוכה לקדושה וטהרה —
 "לפני ד' תטהרו" — ואוי להם לפוגעים בתוקף-קדושת-היום, ואוי להם למנסים
 לחלל את "קודש-ישראל-לד'". *

מסורת בידינו: עקידת יצחק היתה ביום-הכיפורים, בעת תפלת-המנחה. והנה
 באותן שעות, עקדו עצמם צעירים מופלאים, בלחימה של מסירות-נפש. הם
 עלו בלהבות. ובזכות עקידתם-קרבנם, נשארנו אנחנו חיים וקיימים.

המלחמה שפרצה ביום הכיפורים, נמשכה והפכה למלחמת ירח-האיתנים, ירח
 תשרי שהוא איתן במצוות (עי' ראש השנה י"א, א). לאחר הכשלונות חזרה
 ונתגלתה איתנות רוח ישראל, איתנותו הפנימית וכח עמידתו הנפשית-הרוחנית,
 כוח לחימתו ועוזו רוחו. נתגלתה "רוח גבורה ודעת להלחם" (תוס' בבא מציעא
 ק"ו, א, ד"ה מתיב), וברוב-אונים וברוב = תבונה נצח ישראל את אויביו, והם
 נסוגו אחור. באור-ד' וישעו גבר ישראל. ימין ד' רוממה, ימין ד' עשתה חיל.

"חרב פתחו רשעים — — — לטבוח ישרי-דרך,
 חרבם תבוא בלבם, וקשתותם תשברנה,
 כי זרועות רשעים תשברנה,
 וסומך צדיקים — ד'!" (תהלים ל"ז, יד—יז)

ב. פליאה ופישרה

מה כוחנו, מה גבורתנו,
 — — — וחכמים כבלי-מדע,
 ונבונים כבלי-השכל

(תנא-דבי-אליהו פרק כ"א)

פליאה גדולה מטרידה את מחשבותינו איכה הגיע "העם החכם והנבון", הצבא
 המהולל ושרות-המודיעין המשוכלל. המוחות המנתחים המעולים והמשובחים,
 למחדלי "עינים להם ולא יראו אזנים להם ולא ישמעו". כאילו לא היינו עם-בינות,
 בעל-תבונה ובעל-נסיון, בעל-יכולת ובעל-הגיון? איכה לא ראו את האויב
 המתייצב בשער, המגייס צבא-רב ונערך למלחמה רבת-נשק? איכה נעצמו
 העינים?

והתשובה היא: המחדלים — זה כבר לא החטא, זה כבר העונש: "כי נסך עליכם
 ד' רוח-תרדמה, ויעצם את עיניכם" (ישעיה כ"ט, י).

* עמיקם אנטמן כותב מרמת-מגשימים: "קרה פה משחו סמלי, חזק מאוד. ביום-הכיפורים
 כשהתעופפו פה במשק פגיום (מהשריון הסורי), חדר פגז אחד והתפוצץ בתוך אחד-הבתים,
 וריסי ממנו פגע בש"ס שעמד בארון, במסכת "יומא". הריסי חדר דרך כריכת הגמרא,
 וקצהו הפנימי הגיע בדיוק עד המלה יומא שבשער הגמרא. כאילו רצה לומר: ביום זה ביום
 הכיפורים, אי אפשר להתקדם יותר" ("אל מחוץ לחומות" עלון ישיבת הכותל לחברים
 בצה"ל, חוברת מס' 20).

המחדלים הם כל-כך בלתי-סבירים, והם מקיפים אנשים כה-רבים, עד שקשה לראות בהם חטא אישי-פרטי. של אחראי פלוני ובלתי-אחראי אלמוני. יהיה זה קוצר-ראייה לראות כאן רק את החטא של הפרט, אלא עלינו להבין ולדעת כי באמצעות השגגות של הפרט הוטל כאן עונש על הכלל, באמצעות שגגות בידי אדם הוטלו כאן עונשים בידי-שמים: ניטלה הראייה הפשוטה, והקולות הברורים לא נקלטו באזנים, הוכו כולם בסנורים והפכו כולם חרשים.

כי נתקיימה בנו החזות הקשה של ישעיה הנביא: "ואבדה חכמת חכמי ובינת נבוניו תסתתר" (ישעיה כ"ט, יד). וכדברי חכמינו ז"ל "כד רגיז רעיא על ענא — עביד לנגדא סמותא" (בבא קמא נ"ב, א) — כשהרועה רוגז על העדר הוא מסמא עיני המשכוכית [העז הצועדת בראש העדר]...

אחרי מלחמת-ששת-הימים, אחרי המאורע הכביר הזה, אשר בו נתגלתה יד-ד' וזרוע תפארתו על עמו ונחלתו, נמצאו "בעלי-נס" אשר התעקשו ולא רצו "להכיר בניסם", אשר התעקשו לומר כי רק ידם עשתה זאת וזרועם הושיעה למו. הם חזרו ושיננו: חכמתנו ותבונתנו, עצמתנו והריצותנו, תכוננו וערנותנו, הם שעמדו לנו * — "ולא תצא אלקים בצבאותינו" (תהלים ס', י"ב, ועי' גיטין נ"ז, א, ועי' מדרש איכה רבתי פרק ב', ח).

והנה באו המחדלים המרובים של מלחמת יום-הכיפורים, הכשלונות הבלתי-מובנים והבלתי-מוסברים, העורון המוחלט למראה תנועות צבאיות מסיביות, החרשות הגמורה למשמע ידיעות מהימנות, והוכיחו לכל החכמים והנבונים, לכל החזקים והאמיצים, כי בלי סייעתא-דשמיא אין ערך לחכמה ולתבונה, לגבורה ולעצמה — "אל יתהלל חכם בחכמתו ואל יתהלל הגבור בגבורתו" (ירמיה ט', כב).

הצבא החזק ביותר והחייל האמיץ ביותר, זקוקים לעזר-ממרום — ו"אם ד' לא ישמר-עיר — שוא שקד שומר" (תהלים קכ"ז, א) "ואמיץ לבו בגבורים — ערום ינוס ביום ההוא" (עמוס ב', טז).

עתה שחה גבהות-אדם ושפל רום-אנשים, המדברים גבוהה גבוהה ממניכים קולם, והמתנשאים לכל-לראש מרכינים קומתם, וכולם מוכנים לחקור ולברר מה קרה.

אכן, לא רק ועדת חקירה למחדלים נחוצה לנו לעת כזאת, ועדה אשר תטפל באנשים מסוימים ובעובדות מוגדרות, אלא התועדות כללית של העם כולו, לדיון ולחשוב-נפש מקיף של "נחפשה דרכינו ונחקורה". נחפשה דרכי העם כולו ונחקורה מעשיו, עד היכן התרחק מעצמיותו, עד היכן פנה עורף למהותו,

* "זכור לי כיצד — אחרי מלחמת ששת הימים — דחה רב=אלוף יצחק רבין בתוקף את הדעה כי פה קרה נס. הוא טען כי פה היה הכל פרי מלאכת-מחשבת, ביצוע מצויין של תכנית, ותו לא" (פרופ' הראל פיש).

ואילו גבורי-ישראל לבית חשמונאי, המנצחים המפוארים שנרותיהם מאירים עד היום הזה ידעו יפה-יפה למי הגבורה ולמי הנצחון. וכך מפרש קדוש-ד' רבי לוי-יצחק ז"ל מברדיצ'ב: "מסרת גבורים ביד חלשים — לכאורה [קשה] הלא חשמונאי ובניו גבורים גדולים היו, כמסופר בספר יוסיפון? אלא הכוונה היא, שהיו צדיקים ולא תלו נצחונם מחמת גבורתם, רק [האמינו] כי מאת ד' היתה זאת" (קדושת לוי, דרושים לתנוכה).

לזהותו, לדורותיו, למעמדות הגדולים אשר עשוהו לעם, אשר קיימוהו והגיעוהו עד הלום**.

הרי לנו דבריו של רש"י ז"ל במסכת סנהדרין צ"ח, א, בפירושו של פסוק סתום בספר דניאל, "וככלות נפץ יר-עם-קודש תכלינה כל אלה" — (דניאל י"ב, ז) — "כשתכלה תקומתם וחוזק-ידיהם [של ישראל], שהיתה נפוצה אילך ואילך, גבורה ותועלת לפשוט אנה ואנה, ואחר שתכלה גבורתם, שיהיו שפלים למאד, תכלינה כל אלה — אלו הצרות ויבא משית, כדאמרינן [כי יראה] כי אזלת יר (דברים ל"ב, לו)".

ניתן לומר שהכוונה היא: כשתכלה יהירות-הגבורה ורברבנות חוזק-היד, כשתכלה הרגשת העליזונות המוחלטת של הגבורה הפיזית, וההתנשאות של היעילות הטכנית, אז תכלינה הצרות שבאו ללמד לקח, הצרות שבאו להחזיר את העם לצלילות-דעתו, להשיב אותו אל איתן-אמונתו, כי "שוא תשועת-אדם". כי "באלקים נעשה חיל, והוא יבוס צרינו" (תהלים ס', יא), ואז תאיר עלינו אורה של הגאולה, יזרח עלינו אורו-של-משית, "וידעו כל הארץ כי יש אלקים בישראל, וידעו כל הקהל הזה כי לא בחרב ובחנית יהושיע ד'" (שמואל-א', י"ז, מו-מו), כדבריו הנמרצים של דוד נעים-זמירות-ישראל בעמדו מול גלית הפלישתית.

ג. במעלות קדושים והטהורים

"בקרובי אקרש" — הקב"ה מתקדש בקרוביו, הם נמצאים עמו, במחיצתו.

אבל "על פני כל העם אכבד" — מלשון כבוד, כל העם נושא בכבוד ובכאב את צער האבידות (אדמו"ר ר' שמחה-כונם ז"ל מפשיסחא)

פליאה שניה מנקרת במוחנו: איכה נפלו בחרב רבים ממיטב-בחורינו, וביניהם מספר כה-ניכר של ארזי-לבנון צעירים, בני-תורה מעולים, מבחירי הישיבות?

הלב זע למשמע דברים אלו יוצאים מפיו של אחד הבחורים היקרים שלנו, בוגר ישיבת ב"ע בכפר הרואה וישיבת הכותל, מתנדב סיירת שקד, אלי שניא (פיג) הי"ד, בהקלטה של גלי צה"ל ימים אחדים לפני עלותו למרום בפריצת תעלת-סואץ:

"בכלל, המלחמות שבאו [על העם היהודי], נועדו להזכיר לנו מחדש מי אנו ומה אנו, ועם תום הקרבות ראוי שנשב עם עצמינו ונחשוב מחדש, אולי אנחנו מסלפים את הדרך שבה אנחנו הולכים, בכך שאנו מנסים להשוות את דרכנו ואת חיינו לאומות-העולם".

לחשבון-נפש מצפה חולם = לוחם אחד, יבדל לחיים, חבר קיבוץ איש את ועט, הסופר מר יריב בן-אהרן: "תיקון המציאות יתחיל כמו תמיד, מן היחיד. חשבון הנפש — מן הנפש הפרטית. מתוכה יצמח התיקון והשינוי הכללי: — — — הקשר העתיק שבין חטאים לפורעניות, ישוב להאיר את המציאות באורו העז, הבהיר. את המתים לא נשיב לחיים, אבל כוחות חיים רבים נוכל להשיב לעצמנו באורם של הנופלים, ואתם יחד ללכת.

הדרך תימשך והסבל אולי יגבר. היסורים יחזרו למימד האמיתי שלהם בחיי היהודים. האשליות ומשיחיות-השקר יגזו. — — — הקדושה תפכה שוב מן הריאליזם וההגשמה. נמשיך ללכת, לבקש תשובות חברתיות לבעיות חברתיות, מענה פוליטי לבעיות פוליטיות, ותשובה של אמונה, תשובה של מאמינים, להמשך דרכו של עם נרדף של עם נצחי".

איכה נפלו בני קיבוצים ומושבים, מסורים ונאמנים, אנשי תלם וניר, טייסי-אווירונים ולוחמי-טנקים, בני הלוצים מיבשי ביצות ומפריחי שממות? איכה נפלו אמיצים ישרי-דרך מבני הישוב הותיק, ונועזים טהורי-לב מבני העלויות החדשות, בני שומרי-חומות ירושלים ובני שרידי משרפות-אשוויץ "ודמים בדמים נגעו"?

אכן לא ניתנה תשובה לשאלה הנוקבת "זו תורה וזו שכרה"? * (מנחות כ"ט, ב), ושאלה זו שנשאלה ביחס להריגתו של רבי עקיבא, קיימת ביחס לכל עשרת-הרוגי-מלכות, חכמי ישראל הגדולים, אשר קינת "אלה אזכרה" הנאמרת עליהם ביום-הכיפורים (אחרי סדר-"העבודה"), התמזגה השנה עם אזעקות-הפתע של שעטת-שרשרות-הטנקים, אשר באו עלינו כחתף בצפון, ומטר-הפצצות-הפגזים אשר הונחת עלינו בדרום, ופגעו כה-קשות במאות בנים יקרים לעם-ד'.

ואין לנו תשובה לשאלה המנקרת: מדוע נבחרו הפעם הטובים והמעולים, האזורים באהבת=מולדת והעומדים בתפלה ביחוד-הלב, והם שעלו על הטנקים הקדמיים וספגו את המהלומות הכבדות, את האש הצולבת, והם שבלמו בגופותיהם-בנשמותיהם, את מאות מכוונות-המלחמה הכבדות, ועלו במעלות קדושים וטהורים.

אכן, הם לא נפלו. הם קמו, עלו ונתעלו. הם נצבים ועומדים כלפידים בוערים-מאירים, כמקדשי-השם בכל דורות ישראל, כעמודי-אש ההולכים לפני העם לנחתו הדרך, להאיר לפניו **.

ועם כל זאת — אין ניהומים להעדרם. גם כשנאמר לאב השכול מפי אדון-הנביאים בדבר-ד': "בקרובי אקדש" ! (ויקרא י', ג), קיבל האב קדוש-ד' את הדברים בדממה כבדה, כי אין הנגלה שבלב אדם יכול להכיל את דרכי-ד' הנסתרים — "ולא אתנו יודע עד מה" (תהלים ע"ד, ט).

עם למוד-סבל אנחנו, עם שדרכו רצופה קרבנות, עקדות, ועם זאת אנו באים בקובלנות קשות. כדוגמת האב הראשון אנו עומדים ותמהים, אנו מעיזים ושואלים, וכדוגמת עבדו זקן-ביתו אנו משתאים ומחרישים.

בדברי קדמונינו נאמר: "ואין [הפורענות] מתחלת אלא מן הצדיקים תחילה" (בבא קמא ס', א), והדברים עוררו חלחלת-תמהון בלב אחד מגדולי האמוראים. נמעית אפוא דיבור ונתרכז בשתיקתנו ובדומיית-אבלנו, עם אבל-היחידים, אבל על הידועים לנו והמוכרים לנו, ואבל הרבים, אבל על כל אדם מישראל שנתן נפשו במערכות-המלחמה.

נשתתף עם ההורים השכולים בעומק-אבלם, עם הרעיות שבורות הלב בכאב-דכאונם, עם הילדים הרכים העטופים באלם-צערם, עם האחיים והאחיות בכובד-

* ותשובת הקב"ה "שתוק, כך עלה במחשבה" — פירש אותה אחד מגדולי הראשונים: "והמחשבה היא רמז לדבר=הנעלם, ידענו רק בעל=המחשבה" (רשב"א בחי' אגדות, עין-יעקב תענית דף כ"ה).

** הרי לנו השורות הנמרצות-האדירות שיצאו מעטו=מליבו של אב שכול במלחמה הזאת: "למחרת הודיע לי קצין-העיר שבני נפל. הערתי: הוא לא נפל. חייל ישראלי אינו נופל. הוא מת בעמידה, תמיד בעמידה, לפחות מבחינה רוחנית" (ד"ר אלדר אזכיר-אלי, "הארץ" ט' כסלו, תשל"ד).

יגונם. נחיה עם המשפחה, אשר ה"איננו" של היקר, של האהוב, מלוה אותה יום יום, ומעיק ומעיק.

נישא אתנו את הכאב האמיתי של השאלות, בלי להרגיע עצמנו בתשובות כלשהן. כי הכאב המתמיד הזה הוא המקשר בין אלה שעלו במעלות קדושים וטהורים, לבינינו. הוא המשפיע על הוויתנו, הוא המסוגל גם להביא לשינויים לטובה באורחות-חיינו. זכרונם המתמיד — הוא מקור-ברכה לבנין-עולמנו, כדבריו המאירים של רבינו הגדול:

— "היחידים הנספים בלא משפט, בתוך שטף המלחמה, יש בה ממידת מיתת-צדיקים המכפרת, עולים הם למעלה בשורש-החיים, ועצמות-חיייהם מביאה ערך כללי לטובה ולברכה אל כלל בנין-העולם" (מרן הגראי"ה קוק זצ"ל, אורות, המלחמה, פרק א').**

משלחת גדולה ומרשימה, התייצבה בימי-הקרבות בפני בית-דין-של-מעלה, ועצם הופעתה שימשה טיעון חזק ביותר. הם לא היו צריכים להזכיר זכויותיהם של ישראל, הם עצמם היו התזכורת, האזכרה לפני ד' — וזכותם הגנה ומגינה עלינו.

ד. "ואור-פניך כי רציתם"

כי לא בחרבם ירשו ארץ,
וזרועם לא הושיעה למו,
כי ימינך חרועך,
ואור-פניך כי רציתם

(תהלים מ"ד, ד)

הגנה אנחנו מגיעים להבנתה-לפישרה של הפליאה השלישית: איך לא הצליח האויב, לא הצליחו חילות-סוריא וחילות-מצרים ומגויסי-מדינות-

** את האמור בפרשת העקידה "ונשתחוה ונשובה אליכם", מפרש מרן הרב זצ"ל, בסידור תפלתו בדרך מקורית. כאן, אומר הרב, רומז אברהם אבינו להשפעה הרוחנית שתופיע בעקבות העקידה: "נשובה אליכם להשפיע עליכם ועל בני-אדם כיוצא בכם, מיסוד האורה של הקדושה והשלמות העליונה, במפעל הקדוש של המסירה הנפשית, הרוחנית והנשמית לא-ל-חי. הנהגו בזה שבים אליכם לרומם ולעלה אתכם" (עולת ראה ח"א, עמ' פ"ח). והשפעה זאת היתה בשביל אברהם אבינו כה-מוחשית, כה-ממשית, עד כדי כך — שלא חש אז האב הגדול בהבדל שבין מצבו הוא, המשך חיים הקשורים בחומר, לבין מצב בנו ההולך להפרד מחיי-הגויה" (שם).

ויפה מבוארים הדברים ע"י הרב עוזי קלכחיים שליט"א: "ברגעים נעלים אלו, לא הדגיש אברהם אבינו את ההבדל בדרך ההשפעה על החיים, שהוא ימשיך לעשות זאת בחיי הגויה, ואילו יצחק יקריז זאת מעולם-הנשמות. כאותם הנהרגים על קידוש-השם וכגבורים שמסרו נפשם למען העם, שבמותם צו לנו את החיים, כלומר צו עלינו חיים מתוקנים ושלמים, שלשמש הערו נפשם, וגם אחרי הפרדם מעולם החיים שלנו, ממשיכים הם להשפיע עלינו, מזיו נשמתם" (אורות העקידה, עמ' נ"ד).

ערב, לפרוץ פנימה בדרום ולהחזיק מעמד בצפון, למרות שפע הטנקים וחיל-הרגלים, הנשק החדיש והלהימה הנואשת? ואיך התאוּשש והתגבר צה"ל על צבאות ערב המרובים, ונפלו רבים ביד מעטים, מוכנים מאומנים ומצוידים מכף-רגל-ועד-ראש, בידי מופתעים דלי-נשק, חשופים בשדות-קרב? איך נבלמו התקפות מוחצות-דוהרות? איך עמדו בפרץ לוחמים בודדים עם כלים מעטים, ופגעו בעשרות טנקים והדליקום והשמידום תחתיהם?

אכן, מהסתר-פנים עברנו להארת-פנים: "יום כיפורים זה — יום נס גדול הוא לישראל!" — אומר הפרשן הצבאי המוסמך האלוף חיים הרצוג. "הפריצה למערב הסואץ היא בלתי טבעית" — אמר שר-המלחמה של מצרים.* אכן: הכשלונות שהיו לנו הם שלא-בדרך-הטבע, וההצלחות שבאו אח"כ גם הם שלא-בדרך-הטבע!

שתי התופעות גם יחד, הסתר-פנים והארת-פנים, הרי הם כשני צדדיה של מטבע אחת — גילוי ההשגחה העליונה:

"הגדרת הנסים היא, שהקב"ה מראה בגלוי את השגחתו, באופן שכל בעל-לב יכיר כי אין זה מקרה טבעי, אלא יד-ד' נגלית כאן. וכשם שיש נס הבא לטובתנו, כן יש גם נס המתגלה ביסורינו, כאשר הקב"ה מראה השגחתו בגלוי בסייעו לשונאינו.

ואם ירגיש האדם בלבבו, ויכיר הכרה גמורה ביד-ד' אשר בתוך היסורים, ויבחין בנסים [שבהם] — — — וישנה את מעשיו מרע לטוב לגמרי, כן גם הנסים יתהפכו תיכף, ותחת היותם נסים לרעה פתאום יהיו נסים לטובה" (הגרא"א דסלר ז"ל, מכתב מאליהו, כרך א', עמ' 5-203).

העולם עודנו עומד אחוז-פליאה בפני מה שקרה **: מאות הטנקים הרוסיים-

* הפעם, במלחמה הבלתי-מתוכננת ביותר מצידנו, צולחים כוחות ישראל את התעלה, כלל וכלל שלא-בדרך-הטבע, אך בדרך הירואית אפופת-הוד. באותה שעה נשמעת סימפונייה נהדרת שכמותה ספק אם נשמעה אי-פעם. אחד המפקדים קורא אל תוך מכשיר הקשר, את התפלה לפני יציאה לקרב, שנוסחה על ידי הרבנות הצבאית, ומתוך מכשירי הקשר שביתר הטנקים, מבין כוחות הצליחה, נפלטות בזה אחר זה קריאות ההסכמה של יתר הכוחות: — "אמן" אחד, עבור; "אמן" שנים, עבור; "אמן" שלוש עבור; וכך הלאה. קריאות ה"אמן" מצטרפות יחד למנגינה עריבה, ועולות יחד אל כסא הכבוד. מאות לבבות פועמים יחד ועיניהם נשואות למרום שיושיע את עמו. בידעם כי גורל המערכה יוכרע במהלך זה. — — — עתה חוקרים מפקדים מצרים, כיצד הצליחה ישראל לבצע מהלך זה, שאינו מוסבר בדרך הטבע. עובדא, שכמעט שהפקירו את העבר השני של תעלה, בהיותם בטוחים שכוחות צה"ל לא יצליחו להבקיע להם דרך מבעד לעמדותיהם במזרח. לא בכדי ביקש מפקד-הצליחה מחייליו — — — שישירו את השיר: "ישראל בטח בד'". כי רק בטחון בד' היה אפשרי להסביר את ההצלחה הבלתי-טבעית של הכוח" (י. ב. "מוריה", חשון תשל"ד).

** הנה דברי יחף לונס, מזכיר נאט"ו, בפני האקדמיא הצרפתית למדעי המדינה: "מדינות ערב הכניסו לקרב טנקים ורכב משוריין מכל הסוגים במספרים גדולים ביותר. עד 5000 טנקים, ובערך 900 סוללות-טילים נגד מטוסים. טוריא לברדה פתחה את התקפתה נגד הצבא הישראלי ברמת-הגולן עם 2000 טנקים. מספרים אלו עולים על כחות השריון שבהם תקפו צבאות גרמניא הנאצית את רוסיא ביוני 1941.

הסוריים שעמדו כבר על שפת הירדן נעצרו, נפגעו, נדלקו, נסוגו. רמת-הגולן כולה חזרה לידי ישראל, ואיתה כברת-ארץ גדולה משטחי סוריא. המצרים שהצליחו לצלוח את התעלה ברבבותיהם — בגלל חוסר הפוננות שלנו — נעצרו על שפתה, ולא הצליחו להתקדם בדרכם בכבישי-סיני, ואילו חיילינו קמו ונתעודדו, התאוששו והתחזקו, אחרי קרבות הבלימה הקשים פרץ צה"ל אל מעבר לתעלת סואץ, והוא פרוש עכשיו בצדה המערבי, בארץ-גושן.

נשגבים הם דברי הלוחמים, מכל החוגים, דברי עוז וגבורה, שנתפרסמו ברבים. דבריהם של הבנים אשר גם בהיותם בודדים, מנותקים, עמדו איתנים במערכות-המלחמה, בשדות-הקרב, וגדולים מהם מעשיהם, מסירות-נפשם באהבת-אחים,* בקרבת חייהם למען שלום-העם, למען בטחון-הארץ.**

הם לא נסוגו אחור במצבים קשים. הם הסתערו-התקדמו גם כשביבם שריקות-כדורים ורשפי-פגזים. הם לא נרתעו גם למראה חברים נפגעים. זנק ועלה מתוכם, מתוך מעמקי נפשם, מעייז-אמונה איתן. ספרי תהלים הפכו לנשק אישי, פרקי-תפלה עודדו ואמצו, והתפילין עטרו ראשי לוחמים בעוז ובגבורה. אדירה היתה האמונה ורב היה הבטחון, כי לד' הישועה — "כי בך ארוץ גדוד, ובאלקי אדלג שור" (תהלים י"ח, ל). ואמנם באה הישועה שציפו לה, בימי שמחת-בית-השואבה נתקיים בהם, נתקיים בנו "ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה" (ישעיה י"ב, ג).

זיה זה נס ממש שהכחות המשוריינים של מדינות ערב, שפתחו בעצמה ובתנופה כזאת, נכשלו מלהגיע לתל-אביב תוך 24 שעות."

"בנוגע לאופי של העם היהודי, כבר מעידה התורה שזה עם-סגולה. סיפור קטן: טנק אחד נפגע ועל באש, ומיד אתה שומע בקשר "אני יוצא לחלץ", "אני יוצא לחלץ", כלומר כל של הטנק הנפגע). בקיצור כל ישראל הם לא רק חברים אלא הם אחים. — אני בטוח אחד מנסה לחטוף את המצוה, אף שזה ענין של מות בטוח (והוא לא מכיר כלל את הצות שעבודת-ד' זו במדבר-סיני ובארץ-גושן, באה להשלים את עבודת ד' של בני ישראל ומשה במדבר" ("המעין", טבת תשל"ד, עמ' 3).

** "ראיתי אותם שם במרחקים, מוארים באלומות הארטיילריה הכבדה, סחופים בטופות הקטיושות, תחת מטר הטילים הצולפים ללא-רחם — ללא-חט בלב. מעטים מול רבים. אלוקי, "מה רבו צרי, רבים קמים עלי". תמיד מעטים מול רבים. עתים אחד, יחיד, מול רבים. — שמעתי את תפילתם החנוקה, את תעצומות תגבורת הנפש המאמינה, המהפכת את גלגל הנסיגה והבלימה אל ההסתערות ההודפת אחור.

ראיתי עמידה עיקשת, נמשכת, בלתי-נלאית, שמעיינות כוחה שותים לא מהעולם-הזה" (יריב בן-אחרן).

ה. "ופרוש עלינו סוכת שלומך"

"הסוכה — מבצר הגנה היא לנו ואם יפלא היאך תוכל דירת-ארעי כסוכה להגן, עד כדי לשמש דוגמא של הגנה ומבצר כנגד כל צר ואויב? נגיד גלוי לפני כל באי עולם: דבר ה' הוא המחזק והמבצר את מחיצותיה הקלושות של הסוכה"
(מרן הגראי"ה קוק זצ"ל)

רבות הצטערו חיילים שומרי-תורה-ומצוה, על שבעיצומם של קרבות רחוקי מסוכות, לא הגיעום ארבעה-מינים. אולם צער זה על חוסר-סוכות, על חוסר-אתרוג-ולולב וכו', העמיק בקרבם את חוויית המצוות החביבות האלה, לבם כמה-נכסף והתגעגע להם. והיו להם הרבה שעות של איזוה רוחנית בארבע-המינים ודבקות בהדרם, על עושר-תכניהם ורוב-טעמיהם. ובאותה רוחניות צלולה, זכה, עוררו רגשות-קודש עמוקים בלב בנים לעם, אחים לנשק, וכולם אזרו חיל. הם שלא פקפקו אף פעם בזכותנו על ארץ-ישראל, הם המאמינים באמונה שלמה ביהודו של עם ישראל — "ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ" — הם שנכנסו למלחמת-המצוה מתוך חויה של קדושה, נתגלו כמאגרים של עוצמה רוחנית קורנת-זוהרת על כל סביבותיה, כנושאים של להט פנימי בתום ובטוהר, באמת ובאמונה. ובמורל הגבוה שלהם עודדו וחזקו את כל העומדים אתם במערכה, התעלו והעלו, נשאו ורוממו. *

* כך למדנו בבית-מדרשו של מרן הגאון ר' יעקב משה חרל"פ זצ"ל, במאמרו המאיר "טובים מאורות":

"החפץ הפנימי, להעמיד בנים אמיצים לאומה, כשהוא בא מצד ההתמסרות לכלל-ישראל, מסמץ את עוז-הגבורה, גבורת-הקודש העומדת אחר כתלנו, וקוראת לנו להתלבש בתפארתה, שנהיה "גבורי כח עושי דברו", לעשות רצון קוננו וחפץ צורנו, לבסס את בית-ישראל על אדמת קדשו, בפליאות קודש תורתו ובגבורות ישע ימין עוזו.

ופרטום החפץ הזה עצמו, החפץ להמציא גבורה לישראל, מוסיף גם הוא עוז וגבורה לכל ישרי-לב. וכל התלבשות פנימית בגבורה טהורה, כל עוז ועצמה של עם-הקודש, מביאה לידי ברכת-אלקים — "נורא אלקים ממקדשיך, א-ל ישראל הוא נותן עוז ותעצמות לעם, ברוך אלקים" (תהלים ס"ה, לו).

* בסוכה כמובן לא ישבנו, מלבד פעם אחת כשהייתי במרכז סיני, אבל ישבנו מתחת לענני-כבוד, וגם אם לא ראינו אותם בעיני-בשר, אפשר היה להרגיש אותם בחוש ממש, כמו בימי יציאת-מצרים. מבחינה זאת היתה המצוה מושלמת. כדעת הב"ח [בטור אורח חיים סי' תרכ"ה] על הכוונה בקיום מצות סוכה" ("המעין", טבת תשל"ד עמ' 2).

"כשהיו ישראל במדבר לא היו להם סוכות של ענפי-עצים, אלא סוכות של ענני-כבוד. גם עכשיו ראינו כי ענן-ד' סוכך עלינו. מאות פגזים נפלו מימין ומשמאל — ובנו לא פגעו, וזה נמשך שלשה ימים רצופים. עין בעין ראינו שד' פרש עלינו את סוכת שלומו" (אהרן גסנר "המזת").

"ואגין זכותא עלייהו כי סוכה" (ערכין ל"ב, ב) — מופלאים ספורי חיילי צה"ל על הנסים ועל הנפלאות שקרו להם בחג-הסוכות. סוכות של ענני-כבוד נפרשו עליהם, ועין בעין ראו כי שומר-ישראל מגן עליהם, כי כנפי-השכינה סוככות עליהם — "כי ד' אלקיכם ההולך עמכם, להלחם לכם עם אויביכם, להושיע אתכם" (דברים כ, ד). **

"בעת העם לסוכותם מביאים,

הדס מדות וכפות הרקלים,

בכפו רוממני צור, וסוכו

צפנני כמבצרים נעולים"

(רבי שמואל הנגיד ז"ל)

ה. "דרשו מעל ספר-ד"

"דרשו מעל ספר-ד' וקראו"

(ישעיהו ל"ד, ט"ז)

עתה עלינו להשתדל ולהיות זכאים לכך, שחסדי-ד' שנתגלו במלחמה הצבאית, ימשיכו להתגלות גם במלחמה המדינית, כי אין מעצור לד' להושיע, אם בשדה-הקרב בנשק-האש, ואם בלחצי-המאבקים של המעצמות הגדולות, בטבעות-החנק של הצמצום והנסיגות. וכשם שדוגמת קרב דוד וגלית, צריכה לעודד כל חייל יהודי במאבק המלחמתי, כך מערכות היסטוריות אחרות בתולדות עמנו צריכות לחזקנו גם במאבק המדיני.

תוך כדי עמידה מפוכחת, בוחנת, שוקלת, ומו"מ מדיני מייגע, חובה היא להחזיק את ספר התנ"ך ביד, ולקרוא מתוכו מדי פעם בפעם דברי חיזוק של נביאי-

מפקד ספינת-הטילים אמר: "התמונה המרגשת ביותר בעיצומו של הקרב היתה, מראה הד"ר מנקיס [רופא בסגל חיל-הים] כשהוא ניצב על גשר-הספינה עטוף בטלית ומחזיק בדבקת לולב ואתרוג".

ד"ר חנוך מנקיס עצמו אומר:

"מי שהשתתף בקרבות הימיים בספינות הטילים, יודע כי כל מה שאירע לנו היה מעל ומעבר להסתברות ההיגיונית. אילו היו אירועים ניסויים אלה בודדים, ניתן היה לנמק אותם במקריות, כביכול, אך מאחר והם עברו עלינו, יום-יום ושעה-שעה, כאשר טילים משוגרים אלינו שוב ושוב — ואינם פוגעים (והרי אירעו לנו תקלות שונות והתגברנו עליהן), בנתונים אלה כשאתה חשוף לכל כך הרבה סכנות והסך-הכל הוא מאה אחוז ללא-פגיעות, אי אפשר להסביר זאת ברמה מקצועית או במקריות, אלא ביד העליונה המכוננת" (ידיעות אחרונות").

בימים הראשונים של סוכות היו לנו ארבעה מינים, אך סוכה לא היתה, שכן הגענו למקום בו חנינו בערב החג, אחרי צאת הכוכבים. למעשה מצד הדין עוברי-דרכים ושלוחי-מצוה היינו פטורים, אך בכל זאת העיק הדבר על הלב. באחד מימי חול-המועד בנינו סוכה, והיתה הרגשת התעלות שכמותה לא הרגשתי זמן רב. באותו ערב, לפני שהספקנו לישון בסוכה, יצאנו לקרב. אחרי שכבשנו את היעדים שנועדו לנו, שוב בנינו סוכה קטנה במוצב המצרי שכבשנו ("אל מחוץ לחומות", חוברת 14).

האמת, ולזכור כי בשום פנים ובשום מצבים, אין להתפס למחשבות ייאוש, וכי גם במצבים קריטיים, מופיעות ישועות בלתי-צפויות.
 צר מאוד שהמדינאים שלנו משתמשים בטיעוניהם ובהצהרותיהם רק בנימוקים ריאליים-רציונליים, שכנגדם ניתן תמיד להשתמש בנימוקים נגדיים. אילו נעזרו מדינאינו גם בתופעות הבלתי-רציונליות שבתולדות ישראל, מאז היותו לעם ועד היום הזה. אילו עמדו על עצם התופעה האירציונלית של קיום העם הזה במשך אלפי שנים, בחוסר תנאים חיוניים ביותר, דומה שהיו מצליחים לערער את הבטחון המקנן בסתר-לבם של אויבינו כי יוכלו לנו, כי אי-פעם יגברו עלינו, ינצחו אותנו ויכלו אותנו.
 יש לראות ולהראות את עם ישראל בעיני-התנ"ך, מיציאת מצרים ועד יציאת-רוסיא-הסוביטית, ממלחמות החשמונאים ועד מלחמות השחרור והתקומה בימינו. *

נוסף לטנקים ולאוירוני-הקרב, ולכל הנשק המתוחכם, צריך להאמר ולהשמע בקול-רם באזני מדינות-ערב: מדוע אתם חוזרים על הנסיון להשמיד את העם הזה, נסיון שלא הצליח בשום תקופה בהיסטוריא, נסיון שנכשל וחזר ונכשל במשך שלושת אלפי שנים?

הלא כה הבטיח לנו הנביא בדבר-ד': "כל כלי יוצר עליך לא יצליח!" (ישעיה נ"ד, יז) — ודבריו נתאמתו עד היום הזה.

ולפני ישעיהו הנביא הודיע לנו אדון-הנביאים משה רבינו: "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך" (דברים כ"ח, י). יכולים עמי-ערב להשלות עצמם, שכמות הנשק המרובה ואיכות הלוחם שהשתפרה, הם שבידם להכריע, אולם כשאנו קוראים בקול רם ונישא בשם אלקי-ישראל — כאן תש כוחם. כאן הם יודעים שיש להם ענין עם כח-הכוחות שאין להתחרות אתו, שהם מנסים להלחם עם בעל-המלחמות שאין לנצח אותו — "הם באים בנצחוננו של בשר דם, ואתם באים בנצחוננו של מקום" (סוטה מ"ב, א). **

* "הציונות הפוליטית גרסה, שהמושג "עם לבדד ישכון" הוא בעצם מושג א-נורמלי, ואילו האמת היא שמושג זה הוא המושג הטבעי, הנורמלי, של בית ישראל". —
 אנו צועדים תמיד אל הבלתי-נודע, ולמעשה אנו צועדים לקראת העתיד אשר אותו חזו הנביאים, ואשר הוא הרבר הנודע היחיד, מבחינת חיות-האנוש. אנחנו מלאים פרדוקסים, אבל אנחנו, בסופו של דבר "עם לבדד" לא כפרדוקס, אלא אולי כטבע היחיד האמיתי בהיסטוריא האנושית, שהצליח להתקיים מעבר-לזמן, ותפס את מקומו מעבר לכללים המקובלים של ההיסטוריא" (הרב ד"ר יעקב-דוד הרצוג ז"ל, "עמודים", אייר תשל"ב).

** ובתקופת החשמונאים, שינו זאת יהודה המכבי באזני צבא-המלחמה, וכה אמר לאנשיו לפני הקרב עם סירון, במעלה בית-חורון:
 נקל כי יסוגרו רבים ביד מעטים, ואין מעצור לפני שמים להושיע ברבים או במעטים. כי לא ברב חיל הנצחון במלחמה ומן השמים הגבורה הם באים אלינו ברב גאווה ופשע, להשמיד אותנו ואת נשינו ואת בנינו ולבוז אותנו ואנחנו נלחמים על נפשותינו ועל תורתנו הוא יגוף אותם לפנינו ואתם אל תיראו מפניהם" (חשמונאים א', ג', יה—כב)
 ולפני ההסתערות על מחנת הסורים באמעוס, חזר יהודה המכבי והכריז:
 "אל תיראו מהמוגם, ומעברתם אל תפחדו. זכרו איך נושעו אבותינו בים סוף, כאשר רדף

כה אמר אבימלך, מלך-פלשתים הקדמון, לאברהם אבינו: "אלקים עמך בכל אשר אתה עושה" — "לפיכך אני ירא ממך, לא מגבורתך ועשרך" (בראשית כ"א, כב, לפי פירוש הספורנו).

והיא שעמדה לאברהם העברי, שגם אם "אחד היה אברהם", אדם מול עולם — "כל העולם מעבר אחד והוא מעבר אחד" (בראשית רבה פ' מ"ב), עמד איתן — "איתן האזרחי" (בבא בתרא ט"ו, א) — ומתערה כאזרח רענן. והיא שעמדה לבניו אחריו — "שבכל דור ודור עומדים עלינו לכלותנו — והקב"ה מצילנו מידם".

וכיוצא בזה בדורנו. אחרי רצח המיליונים היהודים באירופא — שחלק אחד מעמי אירופא רצח כמו-ידין וחלק שני עמד על הדם ושתק (ורק עמים בודדים נתנו מחסה לנרדפים, והם זכורים לנו לטובה ולברכה) — בקע עלינו השחר וקמה מדינת-ישראל, בדרך מופלאה, בדרך מיוחדת, בדרך רצופה גלויים, מסות, אותות ומופתים — "ד' בדד ינחנו — ואין עמו אל נכר" (דברים ל"ב, יב). "רזי-לי רזי לי — שנתגלו לי שני רזים — רז הפורענות ורז ישועה (רש"י, ישעיה כ"ד, טז) — פלא היסורים ופלא הקיום קשורים זה בזה, פלא-השואה ופלא-התקומה שלובים זה בזה.

"דרכנו בחיים הלאומיים ארוכה היא מאוד. גדולים אנחנו וגדולות הן משוגותינו, ובשביל כך גדולות הן צרותינו, וגדולות גם תנחומותינו" (מרן הגרא"ה קוק זצ"ל, אורות, אורות התחיה פרק ה').

וזאת עלינו לשנן באזני אומות-העולם כולן "למען יראו וידעו וישימו [על לב] וישכילו כי יד-ד' עשתה זאת וקדוש-ישראל בראה" (ישעיה מ"א, כ), "כי ד' צבאו יעץ — ומי יפר, וידו הנטויה — ומי ישיבנה" (ישעיה י"ד, כז). ולא רק באזני אומות-העולם, אלא גם באזני המוני-בית-ישראל. באזני כל החושבים כי "ככל הגוים בית ישראל", באזני המנסים לתת לכל תופעה בתולדותינו הסברים רציונליים, ומשדלים עצמם להאמין באמת ובתמים, כי ישנם סיכויים לשלום-אמת בין ישראל למדינות-ערב, והם מנסים להשלות עצמם בסברות ובהיקשים, מסכסוכי עמים אחרים וניגודי מדינות אחרות. שלומי-אמוני-ישראל, המאמינים באמונה שלמה, כי שלום-אמת יהיה רק בשעה שיתוקן עולם במלכות-ש-די וכל בני-בשר יקראו בשם ד', משוכנעים בהיפוכו-של-דבר: כל עוד רחוקים עמי ערב מקבלת דברי נביאי האמת והצדק, כל עוד רחוקים הם מהכרה ביחודו של עם ישראל — אין כל סיכוי לשלום-אמת.

העמלקיות העתיקה מתחדשת בכל דור, ודור, והיא שואפת להשמיד ולהרוג ולאבד את בית-יעקב. היא אינה מעוניינת בשטחים, ושום ויתורים לא יספקו אותה. לא שטחי-כיבוש מטרידים מנוחתם של עמי-ערב (הם משאירים בשוממותם

אחריהם פרעה בחיל. ועתה נקרא לשמים, אם יתפוץ בנו ויזכור ברית-אבות, והשמיד את המחנה הזה מפנינו היום, וידעו כל הגוים כי יש פודה ומציל לישראל" (שם, ד', ה-יא). ברוב חיל הנצחון במלחמה, ומן השמים הגבורה. הם באים אלינו ברוב גאוה ופשע, להשמיד אותנו ואת נשינו ואת בנינו ולבז אותנו, ואנחנו נלחמים על נפשותינו ועל תורתנו. הוא יגוף אותם לפנינו, ואתם אל תיראו מפניהם" (חשמונאים — א', ג', יח — כב).

שטחים עצומים בארצותיהם), ולא דאגת פליטים מטרידה שלוותם (הם סגרו בפניהם כלכלת ארצותיהם ומנוגים אותם במחנותיהם, ובלבד שיוכלו להשתמש בהם כנשק פוליטי נגד ישראל), * מטריד אותם עצם מציאותו וקיומו של עם-ישראל בארצו, ומדאיגים אותם שגשוגו והתפתחותו והתעצמותו (גם אם כל אלה יכולים להביא ברכה מרובה להם).

הם זקוקים לשטחים, בכדי שיהיה להם קל יותר ונוח יותר להתקיף אותנו בבוא היום. הם זקוקים לעמדות נוחות, בכדי שיוכלו לפרוץ ביתר קלות את מוצבינו ומעוזינו, לזרוע מות בערינו ובכפרינו.

הם מוכנים לשפוך דמי-מלחמה בשלום, להסוות מזימותיהם בדרכי-שלום, וכל אמצעי השקר והכזב כשרים בעיניהם להשיג מטרתם. זהו שלום-רמיה שכל מטרתו לזכות בתנאי-התקפה יותר נוחים.

— "כי לא שלום ידברו, ועל רגעי-ארץ דברי מרמות יחשבוך" (תהלים ל"ה, כ).

ברם, ידיעה אכזרית זאת, לא רק שאינה מביאה אותנו לידי יאוש, אלא להיפך, היא המשמשת מקור עידוד וחיוק, שכשם שבמשך שלשת אלפי שנה לא הצליחו שונאי ישראל להשמידנו ולכלותינו, עם כל הנשק המודרני של כל תקופה בשעתה, כך לא יצליחו גם בהווה וגם בעתיד.

רק התפיסה ההיסטוריוזופית החילונית, היא הגורמת לדכאון ויאוש. תפיסה זו שמקורה בטשטוש היחוד היהודי, מתעלמת בשעות-רגיעה מחומר הסכנות לקיום היהודי, ממגמות ההשמדה הטוטלית של שונאי-ישראל, ואילו בשעות-סכנה אין היא מסוגלת לדלות כחות עמידה איתנה ויציבות נפשית ממעין האמונה בנצח היהודי, בנצח ישראל.

"ואל ארץ יביט, והנה צרה וחשכה, מעוף צוקה ואפלה מנודח" (ישעיה ח, כב). מי שמביט ומסתכל רק כמה שנעשה בארץ, רק בסיבות הטבעיות = הארציות, נתון באמת בהרגשה החמורה של "צרה וחשכה", נזרק = מועף כולו בתוך מצוקה נפשית של אפלה ומדוחים.

אולם הנושא עיניו כלפי שמיא, "בזמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה, ומשעבדים את לבם, לאביהם שבשמים" (ראש השנה כ"ט, א), ראייתו היא לגמרי אחרת, לגמרי שונה, הוא אינו מאבד אמונתו = תקותו גם במצבים המורים.

ביום-הכיפורים, בתפילת-המנחה, אמרנו "איתן הכיר אמונתך" — והכרת- איתן זו, ואמונת-אומן זו, מלוות אותנו לאורך כל הדרות, ומעניקות לנו עוז ותעצומות.

בחיים הפרטיים וגם בעבודה הציבורית, ואפילו בדברים השוטפים הנוגעים לארץ-ישראל ולכלל-ישראל, קיימא-לן ש"אין סומכין על הנס" (פסחים ס"ד,

* קולונל מיינרצהאגן האנגלי כותב ביומנו, בתאריך 15.1.51. מרשמי ביקורו בכוויית:

"העירוני [לעשיר הערבי]: אתם הערבים על כל אוצרות הנפש שלכם, מדוע אינכם עושים משהו למען הפליטים העלובים האלה מארץ-ישראל? ותשובתו היתה:

"אתה חושב באמת שנהרוס את התעמולה הטובה ביותר הנמצאת ברשותנו, הרי זה מכרה-זהב". אמרתי לו, שרעה זו היא קשת-לב ובלתי-מוסרית כאחת.

חזר והשיב: "הבלים, הם סתם אשפת-אדם, אבל הם מכרה-זהב מדיני". בלשון שונה כלשון שמעתי דעות זהות מפי ערבים אחרים" (פרקי יומן מדיני — ירושלים תשל"ג — עמוד 156).

ב), וחייבים לטכס עצות ולפעול ולעשות כמיטב התבונה וכמיטב היכולת. כך לימד אותנו הרמב"ן בפירושו לתורה, בהסבירו את המפקד ואת חלוקת למחנות ולדגלים, לפני הכניסה לארץ:

"ויתכן שנאמר עוד, כי היה זה כדרך שהמלכות עושה בבואם למלחמה, כי עתה היו מזומנים ליכנס לארץ ולבוא במלחמה עם מלכי האמורי אשר בעבר הירדן ועם השאר כולם — — — והיו משה והנשיאים צריכים לדעת מספר חלוצי צבא-המלחמה, — — — כי התורה לא תסמוך על הנס שירדוף אחד אלף" (במדבר א', מה), "כי כן הדרך בכל הנסים שבתורה או בנביאים, לעשותם מה שביד אדם לעשות, והשאר יהיה בידי-שמים" (בראשית ו', יט). * והמסקנא היא שחייבים אנחנו להתכונן בשיטות הצבאיות המשוכללות ביותר, ולהעזר במהלכים המדיניים הטובים ביותר. ולאחר שעשינו כל מה שביכולתנו לעשות, ודאי שסומכין אנו וחייבים אנו לסמוך על אדון-כל-המעשים, על נסיו ועל נפלאותיו. ברם בכל מה שנוגע לעצם קיומו של עם-ישראל ולעצם ענינה של ארץ-ישראל — כאן צריך להיות ברור (תוך כדי מיטב העבודה המעשית והמדינית), שסומכין ונסמכין על ההבטחות והשבועות והבריתות שבין הקב"ה לעם ישראל, וכל המתרחש בזה אינו בגדר נס, אלא בגדר טבע קיים, שהוא למעלה מסדרי-הטבע הרגילים, ונס מתמיד המתחדש בצורות שונות בכל דור ודור. כאבינו הזקן יעקב — המתכונן לעימות עם עשיו — ננצל עד תום את דרך-הדורות, המשא-ומתן המדיני, נתכונן באומץ ובגבורה לתחבולות-מלחמה, ונייתר לבנו בתפלת-מעמקים הצילני נא וגו', ובטוחים נהיה בכחו-של-זקן כי יתקיים גם בנו "וירא כי לא יכול לו" (בראשית ל"ב, כו). *

ז. "לעת ערב — יהיה אור"!

"הלובש צדקה, ולו כמעיל עטויה

וממכה עצמה — מתקן רטויה"

(סליחות לשני קמא, עפ"י מדרש תנחומא, סוף

פר' וישב)

כך מסרו לנו חז"ל: "אין הקב"ה מכה את ישראל אלא אם כן הוא בורא להם רפואה תחלה" (מגילה י"ג, ב), ולא עוד אלא ש"אמר רבי יהושע בן לוי: מתוך

וכך כתב רבינו בחיי ז"ל בפירושו לתורה, בפרשת בשלח: "וחמושים עלו בני ישראל מארץ-מצרים — ישראל יצאו ממצרים חלוצים, כאנשי-צבא היוצאים למלחמה, ואף על פי שאין ישראל כשאר העמים — — — דרך התורה לצוות שיתנהג אדם במקצת בדרך הטבע, ואחר כן יפעל הנס. אכן מצינו שאמר הקב"ה ליהושע בן-נון "שים לך אורב לעיר מאחריה" (יהושע ח', ב), ועם-מלומדי-הנסים והנפלאות למה יצטרכו לאורב, אלא שרצון התורה בכך, שיעשה אדם בדרך הטבע כל מה שבידו לעשות, והשאר יניח בידי שמים, וכן אמר שלמה המלך ע"ה "סוס מוכן ליום-מלחמה ולד' התשועה" (משלי כ"א, לא), כלומר חייבים בני-אדם להשמר בנפשותיהם ולהכין סוסים וכלי-מלחמה, והקב"ה יושיע, כי התשועה לו יתברר".

"וטעם בחרבי ובקשתי, כי הארץ לא תכבש לחם רק בחרב ובקשת, ירמוז למה שאמר הכתוב (יהושע י"א, י"ט) לא היתה עיר אשר השלימה אל בני ישראל וגו', כי מאת ד' היתה לחזק את

צרה — ריוחה, ומתוך אפילה — אורה" (מדרש תנחומא, פרשת מקץ), ומבאר רבינו יונה גירונדי ז"ל: "כי יהיה החושך סיבת האורה" (שערי-תשובה, ב', ה). פצצת-הנפט הערבית שהתפוצצה כבר עכשיו, בקול רעש גדול, על פני אמריקה ואירופה, ועד ליפן הגיעה — טובה גדולה צפונה במועדה המוקדם. זו פצצת-זמן שמתכנניה ומכונניה פיצצה לפני-זמנה.

אנו אמונה כי האנושות תספיק להתאושש מן ההלם הראשון של סגירת צינורות-הנפט, אשר רוצה לעצור גלגלי תעשיית העולם, אשר מגמתה להקפיא עצמות מיליוני אדם, אשר מוכנה להשליט חושך ואפלה בעולם — "והיה לעת ערב — יהיה אור" (זכריה י"ד, ז).

אין אנו רשאים לעוץ עצות להקב"ה, כיצד עליו לקיים שבועתו לאבות, כיצד עליו לשמור בריתו לבנים. אולם הדברים כבר נראים ובוולטים, והם המחזקים והמעודדים, כי עוד נזכה לחיות ולראות בישועתן של ישראל — "ועצת ד' היא תקום".

חרם-הנפט שהופעל בתנופה פתאומית חזקה ע"י הערבים, ואשר נחל נצחונות בשלבי פתיחתו, קשה פגיעתו הכלכלית ורבה חומרתו המדינית, אולם קללת-חושך זו עצמה יכולה ליהפך לברכת-אור.

דוקא מפני שנסק רב-עצמה זה נמצא בידי הנחשלים ביותר מבין מדינות-ערב, שבבת אחת נתחלף להם הגמל במטוס-סילון, שבלי עמל ויגיעה התחילו לגרוף מיליוני דולרים, יכול עושר זה להיות "שמור לבעליו לרעתו", להיות לחרב פיפיות שעלולה לפגוע באוחז בה.

מלחמת הנפט אשר הוכרזה ברוב-גאווה וגודל-לבב, אפשר שתשיג בקרוב תוצאות הפוכות.

הואיל וגאות-עושרם מעבירה אותם על עניות-דעתם, וחוצפתם אינה יודעת גבולות, עתיד להתקיים בהם מקרא שכתוב "וילכדו בגאונם" (תהלים נ"ט, יג). כעבור תקופת-ההלם, יתברר שעדיין מסוגל העולם להדוף את התקפת-החושך, לרחות את איומי-האפילה.

בעל שגעון-הגדלות מלוב לא יחזיק עמים וארצות בגרום, וסוחר-העבדים מסעודיה לא יהיה מלך-העולם.

מלחמת הנפט מסוגלת לאחד את העולם המערבי המפולג, ואפשר גם שתצליח לפלג את העולם הערבי מהאחד.

ואם כסנחריב מלך-אשור בשעתו, מנפנף מלך-המדבר ידו על ירושלים — "עוד היום בנוב לעמור, ינופף ידו הר בת ציון גבעת ירושלים" (ישעי' י', לא) — הרי תשובתו נתונה לו, אמורה לו: "ורמי הקומה — גדועים, והגבוהים — ישפלו" (שם י' ל"ג).

לבס לקראת המלחמה את ישראל, למען החרימם. וייחס החרב והקשת אליו, כי זכותו היא העושה עמם מלחמה, והוא הנלחם להם, לא הם עצמם. וכענין שאמר הכתוב כי לא בחרים ירשו ארץ זורועם לא הושיעה למו, כי ימינך זורועך ואור-פניך כי רציתם, וזוהו בזכות האבות, כי על דרך האמת ימינך [חסד] לאברהם זורועך [גבורה ליצחק, ואור-הפנים [תפארת] ליעקב" (רמב"ן, בראשית מ"ט, ט, כב).

ירושלים היא אורו-של-עולם, ולא יבלעוה מחשיכי-עולם. משפיל גאים עדי ארץ הוא שהגביה שפלים עד מרום-הרים, וירושלים עיר קדשנו ותפארתנו, הוחזרה במלחמת-ששת-הימים בעזר גלוי ממרום, לעם ישראל מאוחד ומלוכד. ומתנת-גבוה זאת תשמר בידי "ישראל גוי אחד בארץ" בחרדת-קודש — "כי לישראל עמך נתתה באהבה לנחלה, ולזרע ישרון — ירושה הורשת" (ירושלמי תענית, פרק ב').

"אוסרי לגפן עירה" (בראשית מ"ט, יא) — "גפן — אלו ישראל, עירה — זו ירושלים" (רש"י) — ירושלים קשורה לישראל וישראל קשורים לירושלים, קשר-עליון, קשר-של-קיימא, קשר-בל-ינתק. ואנו אמונה ותפלה לקיום נבואתו-הבטחתו של יואל הנביא (ד' טז-יז): "וד' מחסה לעמו ומעוז לבני ישראל והיתה ירושלים קדש וזרים לא יעבדו בה עוד".

מה שמתרחש בג'נבה — לא ועידת-שלום היא זאת, אלא סיר-לחץ, עניבת-חנק, אשר עמים מפיקי-נפט מושכים בחבל מזה, ועמים צורכי-נפט מושכים בחבל מזה, וצואר ישראל באמצע. שולחן ניתוחים הוא זה אשר סביבו עומדות מעצמות גדולות, וכל אחת פועלת בהתאם לצרכיה, וכך היא מתכוננת לנתח נתחיה.

וגם לקראת מבחן זה אנו אמונה: "עוצו עצה ותופר, דברו דבר ולא יקום, כי עמנו א-ל" (ישעיה ח', י).

נשנן ונזכור את דברי הנשר הגדול, רבינו הרמב"ם ז"ל, המפרש את מאמר חכמינו ז"ל "אין מזל לישראל" (שבת קנ"ו, א): "רצו לומר שתיקונם והפסדם [של ישראל] אינם לסיבה טבעית, ולא על מנהג המציאות [ולא לפי חוקי המאורעות במציאות המעשית], אלא נתלה בעבודה ובמרי [תלוי בעבודת-ד' ובהמרות רצונן] — וזה אות יותר גדול מכל אות" (מאמר תחיית המתים). וכיוצא בזה, דברי רבינו, הרמב"ן ז"ל:

"ומן הנסים הגדולים המפורסמים, אדם מודה בנסים הנסתרים, שהם יסוד התורה כולה, שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו, עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכלם נסים, אין בהם טבע ומנהג-של-עולם, בין ברבים בין ביחיד, אלא אם יעשה המצות יצליחנו שכרו, ואם יעבור עליהם יכריחנו ענשו, הכל בגזרת עליון" (שמות י"ג, טז).

"והכלל כי בהיות ישראל שלמים וכן רבים, לא יתנהג עניינם בטבע כלל, לא בגופם ולא בארצם, לא בכללם ולא ביחיד מהם" (ויקרא כ"ו, יא).

"כל יסודות התורה בנסים נסתרם הם, ועם-התורה אין בכל עניינו רק נסים — לא טבע ומנהג" (בראשית מ"ו, טו).

